

Odporúčanie [CM/Rec\(2015\)3](#)

Výboru ministrov členským štátom

o prístupe mladých ľudí[1] zo znevýhodnených oblastí k sociálnym právam

*(Prijaté Výborom ministrov dňa 21. januára 2015
na 1217. zasadnutí zástupcov ministrov)*

Výbor ministrov v súlade s článkom 15.b Stanov Rady Európy,

s ohľadom na to, že cieľom Rady Európy je dosiahnuť väčšiu jednotu medzi jej členmi, najmä presadzovaním politiky mládeže založenej na spoločných zásadách;

so zreteľom na Európsku sociálnu chartu, otvorenú na podpis v roku 1961 (ETS č. 35) a revidovanú v roku 1996 (ETS č. 163) (ďalej len „Európska sociálna charta“), najmä na jej článok 1 (Právo na prácu), Článok 7 (Právo detí a mladých ľudí na ochranu), článok 9 (Právo na poradenstvo v oblasti povolania), článok 10 (Právo na odborné vzdelávanie), článok 11 (Právo na ochranu zdravia), článok 15 (Práva osôb so zdravotným postihnutím na nezávislosť, sociálnu integráciu a účasť na spoločenskom živote), článok 17 (Právo detí a mladých ľudí na sociálnu, právnu a ekonomickú ochranu), článok 19 (Práva migrujúcich pracovníkov a ich rodín na ochranu a pomoc), článok 21 (Právo na informácie a konzultácie), článok 30 (Právo na ochranu pred chudobou a sociálnym vylúčením) a článok 31 (Právo na bývanie), ako aj príslušné závery a rozhodnutia Európskeho výboru sociálnych práv a správy vládneho výboru; pripomínajúc si Uznesenie [CM/Res\(2008\)23](#) Výboru ministrov o politike mládeže Rady Európy;

pripomínajúc si nasledovné odporúčania Výboru ministrov členským štátom:

- odporúčanie [Rec\(2003\)8](#) o podpore a uznávaní neformálneho vzdelávania/učenia mladých ľudí;
- odporúčanie [Rec\(2003\)19](#) o zlepšení prístupu k sociálnym právam;
- odporúčanie [Rec\(2004\)13](#) o účasti mladých ľudí na miestnom a regionálnom živote;
- odporúčanie [Rec\(2006\)5](#) o akčnom pláne Rady Európy na podporu práv a úplnej účasti ľudí so zdravotným postihnutím v spoločnosti: zlepšenie kvality života ľudí so zdravotným postihnutím v Európe 2006 – 2015;
- odporúčanie [CM/Rec\(2007\)13](#) o uplatňovaní rodovej rovnosti vo vzdelávaní;
- odporúčanie [CM/Rec\(2010\)7](#) o Charte Rady Európy o vzdelávaní a výchove k demokratickému občianstvu a ľudským právam;
- odporúčanie [CM/Rec \(2011\)12](#) o právach dieťaťa a sociálnych službách vhodných pre deti a rodiny;
- odporúčanie [CM/Rec\(2011\)14](#) o účasti osôb so zdravotným postihnutím na politickom a verejnom živote;

vzhľadom na Odporúčania Parlamentného zhromaždenia 1437 (2000) o „neformálnom vzdelávaní“ a 1978 (2011) o „smerovaní k európskemu rámcovému dohovoru o právach mládeže“, ako aj na ich odpovede, ktoré prijal Výbor ministrov;

vzhľadom na Kongres miestnych a regionálnych samospráv revidovanej Európskej charty Rady Európy o účasti mladých ľudí na miestnom a regionálnom živote a Uznesenie 319 (2010) o integrácii mladých ľudí zo znevýhodnených oblastí;

So zreteľom na:

- záverečné Vyhlásenie prijaté na 5. konferencii európskych ministrov zodpovedných za mládež (Bukurešť, 27. – 29. apríla 1998), najmä na odkazy na účasť mládeže a aktívne občianstvo, neformálne vzdelávanie, integráciu do spoločnosti a sociálnu súdržnosť;

- záverečné Vyhlásenie prijaté na 6. konferencii európskych ministrov zodpovedných za mládež (Solún, 7. - 9. novembra 2002), najmä na odkazy na prístup mladých ľudí, najmä tých zo znevýhodnených skupín, k informáciám, ktoré sa ich týkajú, a povzbudzovať rozvoj vnútroštátnych politík týkajúcich sa mládeže založených na všeobecných spoločných zásadách a čo najviac zapojiť mladých ľudí a ich organizácie do navrhovania týchto politík;

- Deklaráciu a akčný plán prijatý na Treťom samite hláv štátov a predsedov vlád Rady Európy (Varšava, 16. – 17. mája 2005), v ktorom sa uvádza, že Rada Európy bude ďalej rozvíjať svoje jedinečné postavenie v oblasti mládeže;

- Deklaráciu „Realizácia rodovej rovnosti“ z mája 2009, v ktorej Výbor ministrov naliehal na členské štáty, aby sa zaviazali v plnej miere prekonať priepasť medzi *de jure* a *de facto* rovnosťou prostredníctvom účinného uplatňovania rodového hľadiska;

- Štrasburské vyhlásenie o Rómoch, ktoré prijal Výbor ministrov (CM(2010)133) 20. októbra 2010, v ktorom sa členské štáty Rady Európy dohodli na prijatí a vykonávaní antidiskriminačných právnych predpisov, najmä v oblasti zamestnanosti, prístupu k spravodlivosti a poskytovaniu tovaru a služieb vrátane prístupu k bývaniu a kľúčovým verejným službám, ako sú zdravotná starostlivosť a vzdelávanie;

- Deklaráciu prijatú na 8. konferencii európskych ministrov zodpovedných za mládež a Agendu 2020 – program pre budúcnosť politiky mládeže Rady Európy;

- Všeobecné politické odporúčanie č. 13 (CRI(2011)37) Európskej komisie proti rasizmu a intolerancii (ECRI) týkajúce sa boja proti anticigánizmu a diskriminácii Rómov;

majúc na pamäti prácu, ktorú v oblasti mládeže vykonal sektor mládeže Rady Európy na podporu ľudských práv, sociálneho začlenenia a aktívnej účasti mladých ľudí, najmä prostredníctvom projektu „Enter!“, ktorý sa realizuje od roku 2009;

zdôrazňujúc, že predpokladom začlenenia a aktívneho občianstva všetkých mladých ľudí je prístup ku kvalitnému vzdelaniu, bezpečnému zamestnaniu, dôstojným životným podmienkam, primeranej doprave, zdravotnej starostlivosti, technológiám a príležitostiam na spoločenskú, kultúrnu a hospodársku účasť;

uvedomujúc si, že mladí ľudia zo znevýhodnených oblastí, najmä tí, ktorí žijú v chudobe, sú pri prechode do úplnej samostatnosti a dospelosti zraniteľnejší voči všetkým druhom rizík vrátane zlého fyzického a duševného zdravia, zneužívania návykových látok, sebapoškodzovania, násilia, diskriminácie a vylúčenia;

uznávajúc, že množstvo mladých ľudí zo znevýhodnených oblastí je motivovaných prispievať k zlepšovaniu vlastnej situácie a situácie svojich spoločenstiev a tiež uznávajúc pozitívnu úlohu, ktorú môžu oni a ich organizácie zohrávať pre sociálnu súdržnosť;

majúc na pamäti prebiehajúce demografické zmeny v celej Európe a otázky migrácie, ktoré sa týkajú aj mládeže;

Znepokojení pokračujúcim zhoršovaním sociálnej situácie a životných šancí mladých ľudí v súvislosti s európskou hospodárskou krízou,

1. Odporúča, aby vlády členských štátov rozvíjali a zavádzali udržateľné verejné politiky založené na dôkazoch, ktoré zohľadňujú osobitné situácie a potreby mladých ľudí zo znevýhodnených oblastí. Cieľom týchto politík by malo byť predchádzanie a odstraňovanie chudoby, diskriminácie, násilia a vylúčenia, ktorým čelia mladí ľudia, prostredníctvom úsilia o:

- a. zlepšenie životných podmienok mladých ľudí zo znevýhodnených oblastí poskytovaním prístupných, finančne dostupných a pre mládež vhodných verejných služieb a iných opatrení v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy, zamestnania a povolania, zdravotníctva, bývania, informácií a poradenstva, športu, voľného času a kultúry;
  - b. zavedenie konkrétnych opatrení zameraných na zrušenie segregácie a izolácie, ktoré negatívne ovplyvňujú znevýhodnené oblasti bez ohľadu na ich polohu;
  - c. podporu zmysluplných príležitostí a programov konzultácií a účasti mladých ľudí zo znevýhodnených oblastí na všetkých záležitostiach týkajúcich sa plánovania a riadenia ich životného prostredia;
  - d. zavedenie konkrétnych opatrení, ktoré všetkým mladým ľuďom umožnia vykonávať ich aktívnu úlohu v spoločnosti bez diskriminácie;
  - e. uznanie úlohy neformálneho vzdelávania a práce s mládežou a tých, ktorí ich poskytujú, najmä pracovníkov s mládežou a mládežnícke organizácie, pri predchádzaní diskriminácii, násiliu a vylúčeniu a pri presadzovaní aktívneho občianstva v znevýhodnených oblastiach a pri podpore ich rozvoja;
  - f. rozvíjanie rodovo citlivých prístupov k vypracovaniu mládežníckych politík v znevýhodnených oblastiach a poskytovanie podpory budovaniu kapacít a rovnocennej účasti mladých žien a mladých mužov;
2. Odporúča, aby vlády členských štátov pri formulovaní a zavádzaní politík a programov vzali do úvahy opatrenia navrhnuté v prílohe k tomuto odporúčaniu a nabádali miestne a regionálne orgány, aby urobili to isté;
  3. Odporúča, aby orgány zodpovedné za mládež v členských štátoch zabezpečili, aby sa toto odporúčanie vrátane jeho dodatkov v čo najväčšej miere prekladalo a šírilo, najmä medzi mladými ľuďmi, prostredníctvom komunikačných prostriedkov vhodných pre mládež;
  4. Žiada generálneho tajomníka Rady Európy, aby upozornil na toto odporúčanie vlády štátov, ktoré sú zmluvnými stranami Európskeho kultúrneho dohovoru (ETS č. 18) a ktoré nie sú členskými štátmi Rady Európy.

Príloha k odporúčaniu CM/Rec(2015)3

Navrhované opatrenia týkajúce sa prístupu k sociálnym právam pre mladých ľudí zo znevýhodnených oblastí

V tejto prílohe sa navrhuje niekoľko opatrení, ktoré môžu miestne, regionálne alebo národné orgány prijať v rámci svojich príslušných právomocí a s náležitým ohľadom na národné skutočnosti. Boli vytvorené na základe „terénnych“ pracovných skúseností s mládežou prostredníctvom projektu „Enter!“, ktorý od roku 2009 riadi sektor mládeže Rady Európy s partnermi z rôznych sektorov. Zakladajú sa na skutočnom živote mladých ľudí zo znevýhodnených oblastí a na skúsenostiach uvádzaných pracovníkmi s mládežou, zákonodarnými orgánmi, výskumníkmi a všetkými zúčastnenými stranami v sektore mládeže Rady Európy. Poskytujú rámec, v ktorom môžu zodpovedné vládne orgány, od národnej až po miestnu úroveň, koncipovať svoje úsilie na podporu mladých ľudí, ktorí čelia problémom pri prístupe k svojim sociálnym právam, najmä tým, ktorí pochádzajú zo znevýhodnených oblastí.

Aj keď tieto návrhy pomáhajú pri prístupe k sociálnym právam všetkým mladým ľuďom, môžu mať väčší vplyv na mladých ľudí zo znevýhodnených oblastí, pretože práve u nich je najpravdepodobnejší výskyt násilia, vylúčenía či diskriminácie.

Orgány členských štátov zodpovedné za mládež sú vyzývané, aby šírili a aplikovali toto odporúčanie a jeho návrhy vrátane začlenenia do vnútroštátnych politík v oblasti mládeže a sociálnych politík, aby o nich informovali miestne a regionálne orgány a podporovali ich v úsilí o vykonávanie a začatie medzisektorových a medziodvetvových partnerstiev týkajúcich sa prístupu mladých ľudí k sociálnym právam. Zástupcovia mladých ľudí, najmä tých, ktorých sa to najviac týka, by sa mali zapojiť do rokovacích a rozhodovacích procesov týkajúcich sa tohto odporúčania.

Príslušné orgány sú vyzývané, aby sa zapojili do sledovania, zaznamenávania a hodnotenia pokroku iniciatív v oblasti mládeže a sociálnej politiky vyplývajúcich z tohto odporúčania a aby prijali interdisciplinárny prístup tak, že budú zhromažďovať dôkazy o potrebách mládeže z čo najväčšieho množstva relevantných zdrojov, zapojením čo najširšieho možného rozsahu sociálnych partnerov a zabezpečením toho, aby tí, ktorých sa to najviac týka (napríklad mladí ľudia v znevýhodnených oblastiach, práca s mládežou a mládežnícke organizácie, ktoré ich podporujú), boli do tohto úsilia začlenení ako rovnocenní partneri. Po celý čas musia byť v centre pozornosti skutočné podmienky mladých ľudí žijúcich v znevýhodnených oblastiach, ktoré sú často charakterizované viacnásobnou diskrimináciou, zbavením volebného práva a marginalizáciou.

A. Zlepšovanie životných podmienok mladých ľudí v znevýhodnených oblastiach

i. Vzdelávanie a odborná príprava

Mladí ľudia v znevýhodnených oblastiach čelia celému radu prekážok, ktoré im bránia v plnom využívaní práva na vzdelanie, a výzvam pri naplňaní svojho vzdelávacieho potenciálu, od nedostatočného fyzického prístupu k vzdelávacím inštitúciám, cez zlú kvalitu vzdelávania až po zlyhanie vo vzdelávaní. Nasledujúce opatrenia pomáhajú mladým ľuďom žijúcim v znevýhodnených oblastiach pri prístupe k ich právu na vzdelanie:

- investovanie do vzdelávania a odbornej prípravy pre znevýhodnené oblasti od predškolskej výchovy až po terciárne vzdelávanie;
- implementácia rozpočtovania, zohľadňujúceho rodovú rovnosť a iné formy rovnosti citlivé na príjemcov na podporu rovnakého prístupu k zdrojom vzdelania a ich využívaniu;
- aktualizácia vzdelávacích programov, aby boli relevantnejšie pre potreby mladých ľudí z hľadiska ich zamestnanosti a výziev, ktorým mladí ľudia čelia pri vstupe na trh práce;
- zatriktívnenie a zvýšenie relevantnosti odborného vzdelávania pre mladých ľudí, ktorí nie sú zvyknutí na akademické metódy;
- zlepšenie postavenia, uznávania a zdrojov odborného poradenstva v školskom systéme;
- poskytovanie dodatočnej podpory (na nákup kníh, odevu, jedla atď.) pre tých, ktorí si nemôžu dovoliť platiť náklady spojené s účasťou na vzdelávaní nad rámec školného, aby sa zabezpečil prístup k vzdelaniu nezávisle od finančných zdrojov jednotlivcov a ich rodín;
- vytvorenie mechanizmov, prostredníctvom ktorých môžu školy a pedagogickí pracovníci čo najskôr posúdiť a identifikovať vzdelávacie a sociálne problémy a kultúrne alebo akékoľvek iné prekážky úspešného ukončenia vzdelávania a implementovať konkrétne opatrenia na zabránenie predčasného ukončenia školskej dochádzky;

- sprístupnenie príležitostí na kvalitné vzdelávacie programy „druhej šance“ pre mladých ľudí, ktorí predčasne ukončili vzdelávanie, vrátane programov neformálneho vzdelávania a mobilit, ktoré zvyšujú sebavedomie, podnikanie a odbornú prípravu zameranú na získavanie zručností a kvalifikácií;
- podpora rozvoja neformálnych vzdelávacích partnerstiev medzi školami, pracovníkmi s mládežou a nezávislými mládežníckymi organizáciami ako súčasť holistickej stratégie celoživotného vzdelávania, v centre ktorej sú potreby žiakov a ich aktívne zapájanie sa;
- začlenenie vzdelávania a výchovy k demokratickému občianstvu a ľudským právam do školských osnov, najmä na základných a nižších stredných školách, a vytváranie partnerstiev medzi učiteľmi a pracovníkmi s mládežou pre vzájomnú podporu pri ich poskytovaní;
- vykonávanie osobitných opatrení prostredníctvom sprostredkovateľských činností, okrem iného s cieľom zabezpečiť, aby boli školy bezpečné a bez šikanovania, ako aj všetkých prejavov predsudkov, diskriminácie, segregácie, sexuálneho obťažovania a všetkých foriem násillia;
- podpora komplexnej zdravotnej, výživovej a sexuálnej výchovy a informácií pre mladých ľudí s cieľom podporovať ich pri prijímaní informovaných rozhodnutí;
- rozvoj participatívnych školských komunít prostredníctvom mechanizmov na začlenenie zástupcov zvolených študentmi do rozhodovacích procesov v školách;
- prispôsobenie programov odbornej prípravy učiteľov výzvam práce s mladými ľuďmi zo znevýhodnených oblastí prostredníctvom začlenenia nového obsahu (ako sú sociálne otázky, sociálna identita a obavy mladých ľudí) a nových prístupov (napríklad medzikultúrny prístup, rodová rovnosť a mediácia); a rozvíjaním partnerstiev medzi odborníkmi, ktorí majú blízko k mladým ľuďom v týchto oblastiach (napríklad pracovníci s mládežou) a príslušnými programami odbornej prípravy;
- podpora a uľahčenie mobility študentov medzi rôznymi sektormi vzdelávania, inými slovami, medzi školským a neformálnym vzdelávaním/programami učenia, prostredníctvom osobitných opatrení vrátane možného uznávania a certifikácie vzdelávania získaného neformálnym a informálnym vzdelávaním/učením;
- pri vypracovaní stratégií a politík vzdelávania, brať do úvahy osobitné okolnosti a prekážky, ktoré komplikujú prístup k vzdelávaniu mladým ľuďom, ktorých rodiny vedú kočovný spôsob života, sú zapojení do dočasnej migrácie (napríklad pracovná migrácia) alebo sú utečencami či žiadateľmi o azyl.

ii. Zamestnanie a povolanie

Mladí ľudia žijúci v znevýhodnených oblastiach čelia pri prechode do pracovného života vážnym výzvam vrátane nedostatočnej kvalifikácie, nízkeho sebavedomia, stigiem alebo diskriminácie a keď už sú na trhu práce, často sa stretávajú s nepriaznivými pracovnými podmienkami. Tieto výzvy sú umocnené skutočnosťou, že oblasti, v ktorých žijú, sú často okrajové, izolované a segregované. Nasledujúce opatrenia účinne uľahčujú prechod mladých ľudí zo znevýhodnených oblastí do trvalo udržateľného a bezpečného zamestnania:

- prispôsobenie učňovských, školiacich a odborných programov tak, aby boli inkluzívne, spojené s pracovnými príležitosťami, a aby mali jasne definované smery postupu;
- vyvinutie všetkého úsillia (najmä prostredníctvom právnych predpisov), aby sa zabezpečilo primerané odmeňovanie učňov, a aby bolo učňovské vzdelanie životaschopnou možnosťou pre mladých ľudí zo znevýhodnených oblastí;

- zabezpečenie (najmä prostredníctvom právnych predpisov), aby boli stáže bezpečnou a právnou formou zamestnania a uskutočniteľným vstupným bodom pre mladých ľudí začínajúcich na trhu práce. Zapojenie zamestnávateľov do tohto procesu môže zabezpečiť lepšie výsledky;
- zlepšovanie existujúcich a rozvíjanie nových prístupov k informovaniu mládeže a kariérenmu poradenstvu, berúc do úvahy špecifické prekážky, ktorým čelia mladí ľudia zo znevýhodnených oblastí pri hľadaní a získavaní príležitostí na odbornú prípravu, učňovskú prípravu a následné zamestnanie;
- uľahčenie prístupu mladých ľudí zo znevýhodnených oblastí k pracovným vzdelávacím príležitostiam vo verejnom aj súkromnom sektore, a to aj prostredníctvom partnerstiev medzi príslušnými sociálnymi partnermi;
- povzbudzovanie zodpovedných orgánov (miestnych orgánov, vzdelávacích inštitúcií atď.), aby spolupracovali s ostatnými sociálnymi partnermi (miestnymi podnikmi, veľkými spoločnosťami, odborovými zväzmi, obchodnými komorami) s cieľom vypracovať programy pracovných skúseností pre mladých ľudí, ktorí majú ťažkosti s ich získaním bez ďalšej podpory;
- skúmanie uskutočniteľnosti vytvorenia a zavedenia „ochrany mládeže“ vrátane nevyhnutných opatrení na zabezpečenie toho, aby žiadny mladý človek nebol mimo vzdelávania, odbornej prípravy alebo zamestnania dlhšie ako štyri mesiace;
- uznanie skúseností získaných prostredníctvom neformálneho vzdelávania a práce v komunite ako relevantnej pracovnej skúsenosti pre trh práce. Vyžaduje si to výmenu osvedčených postupov medzi príslušnými sociálnymi partnermi (poskytovatelia vzdelávania a odbornej prípravy, zamestnávatelia a ich združenia, mládežnícke organizácie, poskytovatelia práce s mládežou atď.);
- investície do zlepšovania prístupu verejnosti k informačným technológiám prostredníctvom existujúcich verejných služieb (mládežnícke centrá, verejné knižnice, mediálne centrá, informačné a poradenské centrá pre mládež atď.);
- zahrnutie kariérneho poradenstva a podporných opatrení pre mládež hľadajúcu prácu do programov verejných poskytovateľov práce s mládežou a komunitnej práce a zariadení formálneho vzdelávania (workshopy o hľadaní informácií o zamestnaní, písaní životopisu, technikách pohovorov atď.);
- uľahčenie prístupu mladých ľudí k programom mikrofinancovania a kooperatívneho financovania, čím sa zlepšia podmienky pre podnikanie mladých ľudí a sociálne podniky;
- navrhovanie stimulov prostredníctvom príslušných daňových úľav a iných foriem finančnej podpory pre zainteresované strany zo súkromného sektora, najmä pre miestne podniky, s cieľom zabezpečiť kvalitné zamestnanie;
- investovanie do finančne dostupných verejných zariadení starostlivosti o deti, ktoré môžu byť zlučiteľné s pracovným časom s cieľom uľahčiť prístup mladých rodičov na trh práce;
- poskytovanie stimulov pre verejné a súkromné zainteresované strany na vykonávanie opatrení citlivých na výzvy, ktorým čelia mladé rodiny pri zosúladovaní ich pracovného a rodinného života (systémy rodičovskej dovolenky pre otcov, flexibilné pracovné podmienky, zariadenia starostlivosti o deti atď.);
- zohľadňovanie osobitných prekážok pri vypracúvaní stratégií a politik zamestnanosti, ktoré bránia mladým ľuďom pri vstupe na trh práce

iii. Bývanie

Mladí ľudia žijúci v znevýhodnených oblastiach čelia vážnym prekážkam pre samostatné bývanie, vrátane získavania slušného, finančne dostupného a bezpečného bývania. Na súkromnom trhu sú aktívne diskriminovaní a často nemajú prístup k sociálnemu bývaniu, môžu riskovať bezdomovectvom alebo zlými životnými podmienkami, ktoré poškodzujú ich zdravie a pohodu, a môžu im zabrániť v tom, aby si udržali miesto vo vzdelávaní alebo zamestnaní. Nasledujúce opatrenia sa ukázali ako účinné pri pomoci mladým ľuďom v prístupe k bývaniu:

- povzbudzovanie zodpovedných orgánov, aby vykonávali opatrenia na zlepšenie prístupu mladých ľudí zo znevýhodnených oblastí k primeranému a finančne dostupnému bývaniu;
- aktívne zohľadňovanie osobitných potrieb týkajúcich sa bývania najzraniteľnejších skupín vrátane mladých ľudí, ktorým hrozí bezdomovectvo alebo už sú bezdomovcami, mladých rodín, mladých ľudí, najmä tých, ktorí patria k menšinám a obetiam domáceho násillia, pri plánovaní a realizácii stratégie bývania, a to zvážením možnosti zapojiť ich do rozhodovania;
- zjednodušenie postupov získavania pomoci pri bývaní prostredníctvom intenzívnej koordinácie medzi sociálnymi službami verejného bývania a inými relevantnými sociálnymi službami;
- uľahčenie šírenia aktuálnych informácií o dostupnom bývaní a pomoci pri bývaní prostredníctvom príslušných komunikačných prostriedkov vhodných pre mládež a využitie existujúcej verejnej infraštruktúry, ako sú informačné centrá pre mládež a miesta pre prácu s mládežou;
- povzbudzovanie a pomoc príslušným orgánom pri rozvoji „zmiešaných trhov s nehnuteľnosťami“, ktoré ponúkajú celú škálu rôznych foriem bývania od sociálneho bývania cez súkromné prenájmy, prispôsobené potrebám mladých ľudí začínajúcich nezávislý život;
- podpora zodpovedných orgánov pri zavádzaní „systémov zmiešaného bývania“ s cieľom zabezpečiť vnútornú rozmanitosť miestnych spoločenstiev a zabrániť segregácii a vytváraniu get;
- zavedenie mechanizmov na zabezpečenie dodržiavania minimálnych noriem bezpečnosti, zdravia a hygieny na celom trhu zmiešaného bývania (súkromného a verejného), vrátane vykonávania opatrení na upozornenie príslušných orgánov na nedodržiavanie týchto noriem (náhodné kontroly, mechanizmy na predkladanie sťažností) v spolupráci s ochranou spotrebiteľa alebo inými príslušnými inštitúciami. Informácie o týchto normách a mechanizmoch by sa mali šíriť prostredníctvom komunikačných prostriedkov vhodných pre mládež;
- zabezpečiť prístup k čistej vode, elektrine a dostatočnej hygiene v „miestach na kempovanie“ pre potreby komúní cestovateľov, doplnené príslušnou mediačnou podporou, ak by sa takéto iniciatívy stretli s odporom komunity.

iv. Zdravie

Mladí ľudia žijúci v znevýhodnených oblastiach sú náchylnejší voči špecifickým zdravotným rizikám a je menej pravdepodobné, že budú mať prístup a možnosť využiť kvalitné zdravotnícke služby na prevenciu a starostlivosť. Nasledujúce prístupy sa

osvedčili pri podpore mladých ľudí, ktorí majú ťažkosti s uplatňovaním svojho práva na zdravie:

- uľahčenie prístupu mladých ľudí zo znevýhodnených oblastí k bezplatnej kvalitnej zdravotnej starostlivosti prostredníctvom zdravotníckych a sociálnych služieb vhodných pre mládež a k zdravotným informáciám prostredníctvom komunikačných prostriedkov vhodných pre mládež (najmä internetových sociálnych médií);
- venovanie osobitnej pozornosti zdravotným potrebám obzvlášť zraniteľných skupín mladých ľudí, ktorí zažívajú viacnásobné formy vylúčenia (vrátane mladých Rómov a migrantiek, mladých ľudí trpiacich zlým duševným zdravím, mladých ľudí so zdravotným postihnutím, mladých ľudí s HIV, atď.);
- podľa potreby riešiť kultúrne, postojové alebo iné prekážky brániace prístupu mladých ľudí, vrátane jazykových bariér medzi pacientmi a zdravotníckymi pracovníkmi prostredníctvom vhodných opatrení (napríklad zaistením tlmočenia, kultúrneho sprostredkovania atď.);
- investovanie do rozvoja a zavádzania programov v oblasti zdravia mladých ľudí a krízového poradenstva prostredníctvom vzdelávacích, osvetových a podporných programov týkajúcich sa zdravého a zodpovedného životného štýlu (so zameraním najmä na akékoľvek zneužívanie návykových látok, závislosť, sexuálne a reprodukčné zdravie, skoré, neplánované alebo rizikové tehotenstvo, duševné zdravie, šport, výživu, rodinné a pracovné perspektívy a celkový blahobyt) prostredníctvom existujúcich verejných prác mládeže, vzdelávania a komunitných inštitúcií. Pracovníci s mládežou, sociálni pracovníci a zdravotné sestry by sa mohli účinne zapájať do propagovania a aktualizácie takýchto programov v znevýhodnených oblastiach;
- vytváranie programov na povzbudenie lekárov, zdravotných sestier a zdravotníckych pracovníkov v komunitách, aby aktualizovali svoje kompetencie v takých oblastiach, ako sú medzikultúrne aspekty profesionálnych vzťahov medzi pacientmi a lekármi, citlivosť k otázkam rovnosti pohlaví, neochota diskutovať o lekárskejších záležitostiach, mládeži prispôsobené prístupy v oblasti zdravotnej starostlivosti atď., prostredníctvom rôznych opatrení (vrátane príležitostí na celoživotné vzdelávanie, výmeny praxe a odborných znalostí s inými odborníkmi pracujúcimi v znevýhodnených oblastiach atď.);
- vypracovanie stratégií v oblasti zdravia s prihliadnutím na potreby dotknutých mladých ľudí zapojením mladých ľudí a pracovníkov s mládežou zo znevýhodnených oblastí priamo do vývoja a rozhodovacích procesov;
- podpora športu ako spôsobu udržiavania zdravého životného štýlu a prevencie budúcich zdravotných problémov, a to v škole i mimo nej, s opatreniami na zabezpečenie úplného a rovnakého prístupu k verejným športovým zariadeniam vrátane investícií do ich poskytovania alebo zlepšovania.

v. Informácie a poradenstvo

Mladí ľudia žijúci v znevýhodnených oblastiach majú v dôsledku svojej polohy a nedostatku zdrojov obmedzený prístup k informáciám a poradenstvu. Patria však medzi tých, ktorí takéto služby najviac potrebujú. Nasledujúce prístupy zlepšujú prístup týchto mladých ľudí k informáciám a poradenstvu:

- investovanie do zlepšovania komplexných a plne prístupných informačných systémov pre mládež (a, pokiaľ neexistujú, zvážiť možnosti ich vytvorenia), ktoré poskytujú aktuálne a vhodné informácie, *okrem iného* o sociálnych právach, občianskej a sociálnej účasti a medzinárodnej mobilite s plným využitím nových informačných a komunikačných technológií (IKT);

- zabezpečenie školenia o medzikultúrnych otázkach a citlivosti k otázkam o rovnosti pohlaví personálu poradenských služieb a iným odborníkom pracujúcim priamo s mladými ľuďmi;
- sprístupnenie informačných a poradenských služieb vhodných pre mládež prostredníctvom existujúcej komunitnej infraštruktúry v oblasti (zdravotné strediská, mládežnícke centrá, školy, mládežnícke organizácie, atď.);
- zavedenie opatrení na sledovanie a zabezpečenie kvality a účinnosti informačných a poradenských služieb pre mládež na základe uznávaných noriem.

vi. Šport, voľný čas a kultúra

Šport, voľný čas a kultúra sa v Európe stávajú stále viac komoditným tovarom, prístup ku ktorému si často vyžaduje značné finančné výdavky, ktoré si mladí ľudia zo znevýhodnených oblastí nemôžu dovoliť. Ďalšie prekážky, ako napríklad obmedzená informovanosť, nízka úroveň informácií, fyzická vzdialenosť alebo zlá dostupnosť, sú výzvou pre mladých ľudí pri prístupe k športu, voľnočasovým aktivitám a kultúre, ktoré sú paradoxne považované za vynikajúce kanály pre zapojenie a aktívne občianstvo. Nasledujúce opatrenia sa ukázali ako užitočné pri zlepšovaní prístupu ku kultúre, voľnému času a športu medzi mladými ľuďmi zo znevýhodnených oblastí:

- vybavenie znevýhodnených oblastí plne prístupnými a finančne dostupnými športovými a voľnočasovými zariadeniami a zlepšenie tých, ktoré už existujú, a to s plnou účasťou komunit, ktorých sa táto voľba týka;
- integrovanie stratégií rozvoja spoločenstva a účasti s cieľom čo najlepšie využiť existujúce ustanovenia (práca s mládežou, vzdelávanie, komunitné služby, informačné a poradenské služby, kultúrne inštitúcie atď.);
- uznanie potenciálu športu a kultúry pri podpore aktívnej účasti mládeže a občianstva, sociálnej súdržnosti, začlenenia a blahobytu a zvýšenie ich významu v programoch rozvoja komunit;
- spoznanie konkrétnych problémov, ktorým môžu mladí ľudia čeliť pri záujme športovať, pri práci s mládežou a iných činnostiach mimo kontroly ich rodín, a zavádzanie opatrení citlivých z hľadiska kultúry a rodovej rovnosti na zabezpečenie prístupu a začlenenia mladých ľudí oboch pohlaví do týchto aktivít;
- zlepšenie prístupnosti a finančnej dostupnosti kultúrnych príležitostí vrátane divadla, koncertov alebo výstav pre mladých ľudí zo znevýhodnených oblastí;
- poskytovanie poradenstva a príležitostí mladým ľuďom zo znevýhodnených oblastí, aby mohli aktívne prispievať k zlepšovaniu ich komunit prostredníctvom efektívneho využívania ich talentu a kultúrnej tvorivosti.

B. Odstránenie segregácie a podpora sociálneho začlenenia

Mladí ľudia žijúci v znevýhodnených oblastiach často zažívajú izoláciu a segregáciu, či už úmyselne alebo z neobľahosti. To vedie k následnej stigmatizácii a zvyšovaniu diskriminácie, ktorú zažívajú, keď sa ocitnú mimo svojich oblastí, čo často vedie k začarovanému kruhu vylúčenia a pocitu uväznenia. Nasledujúce opatrenia účinne podporujú sociálne začlenenie, pretože sa zameriavajú na príčiny a príznaky segregácie a izolácie:

- uznanie, že by všetci mladí ľudia mali mať rovnaký prístup k verejným zariadeniam. Ak zodpovedné orgány nemôžu zabezpečiť prístup k základným verejným službám (vrátane pošty, komunitných centier, stredísk práce pre mládež, služieb zamestnanosti a informačných a komunikačných technológií), investujú do pohodlných a finančne dostupných dopravných služieb;

- oslovenie najizolovanejších a najvylúčenejších mladých ľudí v okrajových a segregovaných znevýhodnených komunitách a následné poskytnutie informácií, neformálneho vzdelávania a iných príležitostí vedúcimi k ich zapojeniu, napríklad prostredníctvom „mobilnej práce s mládežou“;
- riešenie osobitných potrieb segregovaných a izolovaných znevýhodnených komunit prostredníctvom spolupráce naprieč sektormi a jednotlivými úrovňami verejnej správy a rozvoj stratégií zlepšovania komunit s priamym zapojením mladých ľudí z dotknutých komunit.

C. Podpora zmysluplných príležitostí k účasti na plánovaní a riadení životného prostredia, v ktorom žijú

Z politického hľadiska patria mladí ľudia zo znevýhodnených oblastí k najviac vylúčeným skupinám v širšej komunite, a to aj v rozhodovacích procesoch, ktoré majú priamy vplyv na ich životy. Účast' na takýchto procesoch je dôležitým mechanizmom vykonávania občianstva. Konzultácie s mladými ľuďmi o záležitostiach týkajúcich sa mestského plánovania a riadenia ich životného prostredia poskytujú dôkaz o skutočných potrebách a obavách, ktoré by sa mali riešiť prostredníctvom politiky. Nasledujúce opatrenia prispievajú k zlepšeniu konzultácií a účasti mladých ľudí zo znevýhodnených oblastí na rozhodovaní o ich životnom prostredí a iných otázkach, ktoré sa týkajú nie len ich, ale aj širšej spoločnosti:

- vývoj inkluzívnych a transparentných procesov, ktoré umožnia mladým ľuďom a ich zástupcom podieľať sa na plánovaní životného prostredia, v ktorom žijú (na úrovni miest, spoločenstva a mestských štvrtí), v rámci ktorých sú pri plánovaní zohľadnené potreby mladých ľudí, dostupnosť základných verejných služieb a občianska vybavenosť. Medzi príklady osvedčených postupov patrí zriadenie poradných orgánov pre mládež, ako sú mestské rady mládeže, parlamenty mládeže alebo fóra, na miestnej a regionálnej úrovni, ktoré umožnia všetkým mladým ľuďom bez ohľadu na to, či patria alebo nepatria do organizácií alebo združení, aby vyjadrili svoj názor a predložili návrhy na formulovanie a vykonávanie politík, ktoré ich ovplyvňujú, ako aj na zásady spoločného riadenia uplatňované v sektore mládeže Rady Európy;
- využívanie miest a médií, ktoré sú obľúbené medzi mladými ľuďmi (sociálne médiá, mládežnícke organizácie a centrá, športové kluby, verejné priestranstvá, ktoré často navštevujú), s cieľom informovať mladých ľudí a konzultovať s nimi procesy plánovania, ktoré sa ich týkajú;
- poskytovanie mládežníckym organizáciám pôsobiacim v znevýhodnených oblastiach trvalo udržateľnú podporu a zdroje na oslovenie najchudobnejších mladých ľudí a uľahčenie ich účasti na príslušných diskusiách.

D. Zabezpečenie toho, aby boli všetci mladí ľudia plne schopní vykonávať svoju úlohu aktívnych občanov bez diskriminácie

Diskriminácia ďalej prehľbuje bariéry aktívneho občianstva, ktoré mnohí mladí ľudia žijúci v znevýhodnených oblastiach prežívajú kvôli sociálnym predsudkom, izolácii atď'. Opatrenia realizované prostredníctvom práce s mládežou, ktoré podporujú súdržnosť a pozitívne vzťahy medzi ľuďmi z rôznych prostredí, účinne predchádzali a odstraňovali diskrimináciu. Nasledujúce opatrenia môžu podporiť aktívne občianstvo mladých ľudí:

- aktívna podpora iniciatív mladých ľudí zo znevýhodnených oblastí a ich organizácií zameraných na súdržnosť v komunite, vzájomné porozumenie medzi obyvateľmi komunít, boj proti negatívnym postojom k ľuďom z odlišného sociálneho a kultúrneho prostredia, znižovanie stigmy a predsudkov a presadzovanie prístupu k sociálnym právam, ľudským právam, začleneniu atď. prostredníctvom rôznych opatrení vrátane poskytovania finančných prostriedkov, podpory pri vývoji projektov a podpore riadenia, zariadeniach, resp. budovaní kapacít;
- podpora projektov, ktoré podporujú inkluzívnu dostupnosť, napríklad sprístupňovaním informácií a činností členom spoločenstva v tradičnom a alternatívnom formáte;
- zvýšenie investícií do práce s mládežou (vrátane mobilnej práce s mládežou), občianskej vybavenosti a mládežníckych organizácií, ktoré zapájajú mladých ľudí do aktivít podporujúcich aktívne občianstvo, sociálnu súdržnosť, medzikultúrny dialóg a iné činnosti, ktoré spájajú mladých ľudí zo znevýhodnených oblastí s ich širšou skupinou rovesníkov, z menšinových a väčšinových spoločenstiev;
- zavádzanie opatrení na zabezpečenie prístupu mladých ľudí so zdravotným postihnutím do všetkých budov prístupných verejnosti v súlade so zásadami univerzálneho dizajnu akceptovanými ako štandard prístupnosti v zastavanom prostredí;
- uznanie osobitnej zraniteľnosti konkrétnych skupín mladých ľudí vo vzťahu k všetkým druhom diskriminácie a stigmatizácie a prípadné vypracovanie osobitných opatrení na riešenie tohto problému.

E. Uznávanie a podpora neformálneho vzdelávania, práce s mládežou, mládežníckych organizácií a pracovníkov s mládežou v znevýhodnených oblastiach

Neformálne vzdelávanie/učenie a práca s mládežou sa opakovane osvedčili ako účinné pri pomáhaní mladým ľuďom pri hľadaní prístupov a riešení na prekonanie ich znevýhodnenia a pri ich aktívnom a konštruktívnom prispievaní k rozvoju ich komunít a spoločnosti ako celku. Napriek tomu práca s mládežou a neformálne vzdelávanie/učenie, ako aj ich poskytovatelia, mládežnícke organizácie a vo všeobecnosti pracovníci s mládežou trpia zlým sociálnym a politickým uznaním a často sú považované za povolania s nízkym statusom. Nasledujúce opatrenia zvyšujú hodnotu práce s mládežou a neformálneho vzdelávania/učenia a prispievajú k rozvoju komunity v celej Európe:

- povzbudzovanie zodpovedných orgánov, aby uznali a ocenili prácu s mládežou ako dôležité opatrenie na podporu súdržnosti spoločenstva prostredníctvom rôznych opatrení vrátane konzultácií s odborníkmi v oblasti práce s mládežou pri tvorbe a vykonávaní stratégií a politik a procesov týkajúcich sa znevýhodnených mladých ľudí; zabezpečenie financovania pracovníkov s mládežou a mládežníckych organizácií, najmä zjednodušenie postupov financovania, uľahčenie celoživotného vzdelávania medzi pracovníkmi s mládežou, podpora výmeny odborných znalostí medzi pracovníkmi s mládežou a inými odborníkmi pracujúcimi s mladými ľuďmi, zlepšenie pracovných podmienok a statusu práce s mládežou atď.;
- podpora odborníkov v oblasti práce s mládežou a mládežníckych organizácií, ktoré poskytujú neformálne vzdelávanie/učenie sa pri propagácii najlepších postupov, prostredníctvom rôznych opatrení vrátane príslušných legislatívnych a politických opatrení;
- prijatie opatrení na zabezpečenie prostredia, ktoré posilňuje postavenie mládežníckych organizácií, ktoré sú aktívne v oblasti práce s mládežou a neformálneho vzdelávania/učenia sa v znevýhodnených oblastiach, a to aj prostredníctvom poskytovania udržateľného financovania a iných foriem štrukturálnej podpory.

F. Zlepšenie rodovej rovnosti mladých ľudí žijúcich v znevýhodnených oblastiach

Mladé ženy žijúce v znevýhodnených oblastiach bývajú zraniteľnejšie voči rizikám sociálneho vylúčenia, a preto si vyžadujú dodatočnú podporu pri výkone svojich sociálnych práv. Nasledujúce opatrenia účinne prispievajú k presadzovaniu rodovej rovnosti a zlepšujú prístup mladých ľudí žijúcich v znevýhodnených oblastiach k sociálnym právam:

- povzbudzovanie mladých rodičov (najmä mladých matiek) zo znevýhodnených oblastí, aby pokračovali vo vzdelávaní alebo odbornej príprave, alebo aby vykonávali zamestnanie prostredníctvom rôznych opatrení vrátane vhodných systémov dávok a služieb na podporu starostlivosti o dieťa;
- poskytovanie osobitných podporných opatrení pre mladé ženy a mužov žijúcich v znevýhodnených oblastiach, aby sa vyjadrili k otázkam, ktoré sa ich týkajú vo verejnej sfére, prostredníctvom vyhradených platforiem pre ich účasť v politickom živote mládežníckych organizácií a spoločnosti;
- podpora vedúceho postavenia mladých ľudí v komunite prostredníctvom rôznych opatrení vrátane podpory mládežníckych organizácií zameraných na konkrétne pohlavie, práca s mládežou zameraná na spoločné vzdelávanie mužov a žien a iniciatív pre chlapcov/mladých mužov citlivých z hľadiska rovnosti pohlaví.

G. Predchádzanie všetkým formám násillia v znevýhodnených oblastiach

Znevýhodnené oblasti často trápia násillie v domácom prostredí aj mimo neho, pričom obeťami aj páchatel'mi sú mladí ľudia. Veľmi rozmanité formy násillia, ktoré možno pozorovať, vytvárajú atmosféru strachu a zvyšujú predsudky a diskrimináciu mladých ľudí z týchto oblastí. Nasledujúce prístupy môžu pomôcť predchádzať násilliu a zastaviť ho:

- vytvorenie platforiem pre dialóg medzi rôznymi zodpovednými orgánmi na miestnej, regionálnej a vnútroštátnej úrovni (vrátane polície, justičných a aprobačných služieb pre mládež, zdravotníckych a sociálnych služieb a pracovníkov s mládežou) a mladými ľuďmi v znevýhodnených oblastiach a ich zástupcami (mládežnícke organizácie, poskytovatelia práce s mládežou, atď.), aby identifikovali príčiny a stratégie účinného boja proti všetkým formám násillia v oblastiach;
- vytvorenie a zavedenie programov formálneho a neformálneho vzdelávania, ktoré sa zaoberajú šikanovaním, sexuálnym obťažovaním, rodovo podmieneným násillím a všetkými ostatnými formami násillia, ktoré prevládajú v znevýhodnených oblastiach;
- sprístupnenie podporných opatrení pre proces zotavenia mladých obetí násillia a rozsiahle šírenie informácií o týchto opatreniach v znevýhodnených oblastiach pomocou komunikačných prostriedkov vhodných pre mládež;
- povzbudzovanie mladých obetí, aby nahlásili polícii násillie páchané na základe pohlavia, pričom sa zabezpečí, aby mali prístup k službám na zaistenie ich bezpečnosti vrátane dostupnosti miest pre alternatívne ubytovanie pre nich a ich deti, príslušného poradenstva a finančnej podpory;
- vykonávanie školení v oblasti ľudských práv, zamerané na citlivosť z hľadiska rovnosti pohlaví určené pre políciu, právnikov a zástupcov iných orgánov zodpovedných zapojených do riešenia násillia v znevýhodnených oblastiach;
- nabádanie policajných dôstojníkov, aby chránili mladých ľudí v znevýhodnených oblastiach pred násillím, a to aj prostredníctvom jasných a účinných sankcií za to, že tak neučinia;

- uľahčovanie iniciatív zameraných na podporu procesu nápravy začlenenía páchatel'ov násilia, reintegrácie mladých páchatel'ov do spoločnosti a predchádzania nenávisným prejavom a trestným činom z nenávisli.

* * *

Slovník

Aktívne občianstvo: Schopnosť ohľaduplne a zodpovedne sa zapájať do politického, hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho života. Mladí ľudia sa učia o aktívnom občianstve prostredníctvom predstavenia konceptov a hodnôt, ktoré sú základom občianstva v demokracii (zvyčajne prostredníctvom určitej formy formálneho či neformálneho vzdelávania), tým, že sú aktívnymi a zodpovednými členmi ich komunity (prostredníctvom aktivít občianskej spoločnosti), a po dosiahnutí príslušného veku praktizovaním práv a povinností občanov v demokracii (hlasovanie, zastupovanie vo volených funkciách atď.). Zároveň ide aj o ľudské právo a zodpovednosť. Aktívne občianstvo si vyžaduje príležitosť aj odbornosť. Mladí ľudia, ktorí čelia prekážkam v prístupe k sociálnym právam, tiež častejšie čelia prekážkam pri výkone aktívneho občianstva a zodpovednej účasti v spoločnosti.

Spoločné riadenie: Model partnerstva medzi verejnými orgánmi (predstaviteľmi vlády zodpovednými za mládež) a občianskou spoločnosťou (predstaviteľmi mimovládnych mládežníckych organizácií a sietí), ktoré existuje v sektore mládeže Rady Európy od 60. rokov 20. storočia. Partneri v systéme spoločného riadenia rozhodujú na rovnakom základe o politikách a programoch sektora mládeže Rady Európy a určujú spôsob ich financovania.

Znevýhodnenie (sociálne): Nedostatok prístupu k nástrojom, ktoré potrebuje každá osoba pre sebestačnosť a udržateľnú autonómiu. V kontexte projektu „Enter!“ sa za znevýhodnenie považuje proces, ktorým sa niektorým skupinám mladých ľudí alebo iným jednotlivcom systematicky odopiera (či už úmyselne alebo z nedbanlivosti) príležitosť, resp. prostriedky na plné uplatňovanie sociálnych práv (ako je definované v Európskej sociálnej charte), čo v skutočnosti predstavuje porušenie ich ľudských práv. Skúsenosti so znevýhodnením môžu zahŕňať nedostatok nezávislosti, motivácie, zodpovednosti, sebaúcty a úcty k ostatným, zdravia, vzdelávania, informácií, zamestnanosti, primeranej finančnej podpory, sociálneho, kultúrneho a finančného kapitálu, prístupných podporných systémov, či účasti.

Znevýhodnené oblasti: Oblasti alebo komunity, v ktorých obyvatelia, vrátane mladých ľudí, čelia chudobe, deprivácii, násiliu, vylúčeniu, zanedbávaniu, nedostatku príležitostí, zlým životným podmienkam, zhoršenému životnému prostrediu a zraniteľnosti vo väčšej miere ako väčšina obyvateľstva. V znevýhodnených oblastiach chýba dôležitá infraštruktúra a služby pre mladých, čo má negatívny vplyv na ich životné príležitosti a budúci rozvoj. Takáto infraštruktúra a služby zahŕňajú mládežnícke centrá, školy a iné vzdelávacie zariadenia, športové a kultúrne zariadenia, verejné konferenčné priestory, zdravotné strediská, agentúry na sprostredkovanie práce a odbornej prípravy, ako aj miestne podniky a komunitné iniciatívy.

Tieto oblasti sú často odmietané alebo prehliadané, pokiaľ ide o financovanie zo strany národných, regionálnych a miestnych orgánov a súkromného sektora. Navyše sú často vzdialené od centier miest bez primeraných dopravných systémov, čo vedie k izolácii a segregácii.[2] V tomto odporúčaní sa spojenie „znevýhodnené oblasti“ vzťahuje v zásade na mestské oblasti, ale aj na vidiecke oblasti, v ktorých sú rómske komunity[3] a vo všeobecnosti žijú v zlých podmienkach.

Znevýhodnení mladí ľudia: Mladí ľudia žijúci v znevýhodnených oblastiach (ako sú definované vyššie) zažívajú rôzne a viacnásobné formy (sociálneho) znevýhodnenia (ako sú definované vyššie), vrátane nedostatku hospodárskeho, kultúrneho a sociálneho kapitálu, resp. zdrojov, nedostatku prístupu k vzdelávaniu alebo neúspech v ňom, nedostatku odbornej prípravy alebo zamestnania, nedostatku perspektív do budúcnosti, väčšieho rizika bezdomovectva, konfliktu so zákonom, sexuálneho zneužívania, resp. násilia a zneužívania návykových látok atď. Znevýhodnenými mladými ľuďmi sa navyše môžu stať mladí ľudia z rôznych kategórií, vrátane mladých ľudí vyrastajúcich v náhradnej starostlivosti alebo bez vlastnej rodiny, mladých ľudí z prísťahovaleckého prostredia alebo z etnických menšín, mladých Rómov, mladých ľudí so zdravotným postihnutím, s duševnými problémami a mladých ľudí žijúcich v segregovaných alebo izolovaných komunitách, ktorí s oveľa väčšou pravdepodobnosťou ako ostatní mladí ľudia môžu zažiť sociálne znevýhodnenie. Znevýhodnení mladí ľudia patria medzi najviac marginalizovaných v spoločnosti a vyžadujú si osobitné podporné opatrenia na prístup k rovnakým príležitostiam ako ich rovesníci.

Diskriminácia: Pod pojmom „diskriminácia“ sa rozumejú všetky formy diskriminácie bez ohľadu na dôvody, ako je to výslovne uvedené v článku 14 Európskeho dohovoru o ľudských právach, alebo akákoľvek iná forma stanovená judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva.

Mobilná práca s mládežou: Flexibilná a „podporná“ forma práce s mládežou, ktorá sa zameriava na mladých ľudí, s ktorými sa snaží pracovať, a nie ich len zoskupovať v centralizovaných pracoviskách, ako je napríklad centrum pre mládež alebo kancelária. Mobilná práca s mládežou má rôzne formy a zahŕňa prácu na ulici, individuálnu pomoc alebo poradenstvo, skupinovú prácu a prácu v komunite. Vykonáva sa vonku, rovnako ako v interiéri, v súkromí, ako aj vo verejných priestoroch.

Neformálne vzdelávanie: „Neformálne vzdelávanie“ znamená akýkoľvek plánovaný vzdelávací program určený na zlepšenie škály zručností a schopností mimo formálneho vzdelávacieho prostredia.^[4]

Informálne vzdelávanie: „Informálne vzdelávanie“ je celoživotný proces, pri ktorom každý jednotlivec získava postoje, hodnoty, zručnosti a znalosti zo vzdelávacích vplyvov a zdrojov vo svojom vlastnom prostredí a z každodenných skúseností (rodina, skupina rovesníkov, susedia, stretnutia, knižnica, masmédiá, práca, hra atď.).

Sociálne práva: Práva obsiahnuté v Európskej sociálnej charte a revidovanej Európskej sociálnej charte.

Politika mládeže: Stratégia realizovaná orgánmi verejnej správy s cieľom poskytnúť mladým ľuďom príležitosti a skúsenosti, ktoré podporujú ich úspešnú integráciu do spoločnosti a umožňujú im byť aktívnymi a zodpovednými členmi spoločnosti, ako aj aktérmi zmien. Zahŕňa štyri rozmery týkajúce sa všetkých aspektov života mladých ľudí: *a.* byť v dobrej kondícii (fyzickej aj psychickej); *b.* učenie (informálne, neformálne a formálne); *c.* účasť; a *d.* začlenenie. Politika mládeže môže spájať rôzne intervenčné prostriedky (právne predpisy, osobitné programy atď.) a integruje dlhodobú perspektívu vzdelávania. Politika mládeže sa zameriava na všetkých mladých ľudí, ale mala by venovať osobitnú pozornosť tým, ktorí sú sociálne, ekonomicky alebo kultúrne zraniteľní.

Pracovníci s mládežou: Ľudia zapojení do práce alebo aktivít s mladými ľuďmi a pre nich, a to formou dobrovoľníctva či profesionálne a vo viacerých kontextoch, vrátane mládežníckych organizácií, služieb pre mládež, centier pre mládež, inštitúcií odbornej prípravy pre mládež/sociálnu prácu alebo akékoľvek iné štruktúry pôsobiace v oblasti neformálneho vzdelávania s mladými ľuďmi.

[1] V každodennom diskurze sa pojem „mladí ľudia“ používa na označenie osôb starších ako 12 či 13 rokov. Pre štatistické účely definuje OSN mládež ako osoby vo veku 15 až 24 rokov, bez toho, aby boli dotknuté vnútroštátne definície.

[2] Inšpirované definíciou zraniteľných regiónov, ktorú uvádza autorka Mary Daly v publikácii *Access to social rights in Europe* (Prístup k sociálnym právam v Európe), vydanej Council of Europe Publishing v Štrasburgu v októbri 2002.

[3] Termín „Rómovia“ ktorý sa používa v Rade Európy, odkazuje na Rómov, Sintov, Kale a príbuzné skupiny v Európe, vrátane kočovníkov a východných skupín (Dómovia a Lomovia), a pokrýva širokú rozmanitosť dotýčaných skupín, vrátane osôb, ktoré sa identifikujú ako Cigáni.

[4] Vid' odporúčanie CM/Rec (2010)7 Výboru ministrov členským štátom o Charte Európy o výchove k demokratickému občianstvu a ľudským právam.